

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 242 «Туризм»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Туризм»
(назва освітньої програми)

на тему: **«Особливості використання історико-культурного потенціалу регіону як фактору розвитку туризму (на прикладі Дніпропетровського регіону)»**

Виконавець

студентка Центру заочної форми
навчання

Яницька Емілія Степанівна _____

/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

Бедрадіна Ганна Костянтинівна _____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Актуальність теми. Розвиток туристичної галузі сьогодні є надзвичайно актуальним, оскільки туризм є одним із важливих чинників виходу економіки України з кризи, стабільного і динамічного збільшення надходжень до бюджету, позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях народного господарства, підвищення зайнятості населення, розвитку у ринкових відносинах. Туристична галузь України знаходиться на висхідній траєкторії розвитку, визначається високими темпами зростання туристичних потоків і позитивними структурними трансформаціями. Проте внутрішній український туризм за своєю активністю, спрямованістю і темпами розвитку поступається міжнародному туризму, що певною мірою контрастує з наявним великим і різноманітним туристичним потенціалом України. Така ситуація породжена як все ж недостатньою вивченістю території України у контексті її туристичних можливостей, так і парадоксально меншою популярністю українського турпродукту не лише серед іноземних громадян, а й серед громадян України. Тому, незважаючи на численні публікації про туристичні ресурси України, варто актуалізувати необхідність більш обґрунтованого і глибокого дослідження туристичних ресурсів України і можливостей їх використання на сучасному етапі та на перспективу.

Мета дослідження. Аналіз, вивчення та висвітлення особливостей використання історико-культурного потенціалу регіону як фактору розвитку туризму (на прикладі Дніпропетровського регіону)

Об'єкт дослідження: туристичний бізнес Дніпропетровського регіону.

Предмет дослідження: складові історико-культурного потенціалу регіону як фактори розвитку туризму дніпровського регіону.

Для досягнення поставленої мети вирішуються наступні завдання:

- проаналізувати теоретичні підходи до визначення дефініцій історико-культурного потенціалу регіону;
- дослідити історико-культурний потенціал регіону, як основу розвитку всіх видів туризму;
- надати загальну характеристику природних, рекреаційних та культурно-історичних ресурсів Дніпропетровського регіону;
- зробити аналіз історико - культурних пам'яток регіону;
- охарактеризувати тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму у Дніпропетровському регіоні;
- запропонувати шляхи вдосконалення туристичного бізнесу на основі використання історико-культурного потенціалу регіону;
- надати пропозиції та рекомендації розвитку туризму в Дніпропетровському регіоні.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є праці зарубіжних та українських вчених, а саме наукові праці дослідників та фахівців: Бейдик О.О., Бедрадіної Г.К., Давиденко І.В. Галасюк С.С., Герасименко В.Г., Кравців В.С., Любіцева О.О., Мацола В.І. Мельникової О. О. , Нездоймінова С. Г., Шикіної О.В. та інших.

Методи дослідження: синтезу, індукції, дедукції, порівняльний, статистичний аналіз, SWOT- аналіз, узагальнення, графічний метод.

Інформаційна база дослідження. Дослідження по темі кваліфікаційної роботи проводилися за допомогою літературних джерел, матеріалів офіційних сайтів досліджуваних компаній, останніх досліджень науковців з даної тематики, законодавчих та нормативних актів України, праць вітчизняних та зарубіжних науковців, власних спостережень, періодичних видань, матеріалів мережі Інтернет.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методичні основи історико-культурного потенціалу регіону» розкрито теоретичні підходи до визначення дефініцій історико-культурного потенціалу регіону, досліджено історико-культурний потенціал регіону, як основу розвитку всіх видів туризму. На сучасному етапі розвитку України, першочергова роль належить питанню формування національної самосвідомості та історичної пам'яті українського народу. Сьогодні, як ніколи раніше, важливо забезпечити справжній культ духовності, об'єктивності власної історії, знань, піднесення суспільного престижу та авторитету інтелекту, освіченості. Туристський потенціал розуміється як сукупність природних, природно-антропо-генних і антропогенних ресурсів регіону, які використовуються або можуть бути використані в індустрії туризму з урахуванням тенденцій їх розвитку для задоволення мінливих потреб клієнтів.

На основі вивчення різних застосовуваних підходів ми прийшли до висновку, що поняття «туристський потенціал» більш широке в порівнянні з поняттям «туристський ресурс» і включає в себе останнє. На нашу думку під туристичним потенціалом регіону, на відміну від інших, слід розуміти сукупність економічних, унікальних природно-ресурсних, культурно-історичних, соціальних, релігійних особливих елементів регіону (області) країни, які носять природний характер або виникли в результаті діяльності людини (штучно), можуть сприяти розвитку туристичної галузі, тобто виробництво, наука, природокористування, культура, освіта, спорт, торгівля, охорона здоров'я тощо, а також політична, соціальна та економічна ситуація, які можуть вплинути на туристичну діяльність. Історико-культурний потенціал висловлює можливості для розвитку туризму, закладені історико-культурними цінностями, що знаходяться в регіоні. Економічний потенціал сфери туризму – це складова частина економічного (господарського) потенціалу регіону, що характеризує здатність регіону в області відтворення туристичного продукту, тобто потенційно придатні сили і засоби, необхідні для відтворення туристичного продукту на регіональному рівні (матеріальні, природні, трудові та ін.)

Таким чином, можна стверджувати, що кожен регіон на основі аналізу туристичних ресурсів формує туристичний потенціал, релевантний можливостям суб'єктів туристичної діяльності використовувати туристичні ресурси регіонів. Туристичний потенціал сприяє підвищенню привабливості території для туристів, а туристичні регіони стають більш перспективними.

У другому розділі «Сучасний стан та тенденції розвитку туризму в Дніпропетровському регіоні» визначено сучасний стан та тенденції розвитку туризму в дніпропетровському регіоні. Надано характеристику тенденціям розвитку культурно-пізнавального туризму у Дніпропетровському регіоні. У регіоні добре розвинені пізнавальний туризм, лікувально-оздоровчий, рекреаційний, промисловий комплекси. В районі велика кількість заповідників і дендропарків. Багаті природні ресурси, велика кількість овочів і фруктів робить район привабливим для сільського господарства, зеленого, кантрі, еко і агро туризму. Дніпропетровський регіон є одним з привабливих туристично-рекреаційних центрів України, що обумовлено славетною

історією краю, наявністю потужного промислового ресурсу, інфраструктурними рішеннями та сучасними тенденціями розвитку. В цілому, туристична галузь Дніпропетровщини представлена сукупністю наявного рекреаційно-туристичного ресурсу, системою закладів і підприємств з організації надання туристичних послуг, системою фахової підготовки кадрів у сфері туризму та гостинності, що, в свою чергу, визначає рекреаційно-туристичний потенціал регіону. Для підвищення конкурентоспроможності регіонів України та приведення їх у відповідність зі світовими стандартами необхідно урізноманітнити існуючий туристичний продукт, наситити його новими програмами відвідування. Для вирішення завдання підвищення якості міського туристичного продукту, рівня гостинності при обслуговуванні туристів на об'єктах індустрії туризму планується реалізувати ряд заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, організацію взаємодії в галузі управління якістю турпродукту з громадськими професійними організаціями сфери туризму і гостинності, а також вдосконалення системи інформаційної підтримки туристів. Таким чином, Дніпропетровський регіон має значні природні, історичні та культурні ресурси, а також сприятливу для розвитку туризму розгалужену транспортну мережу, але в області відзначається ряд проблем, які гальмують розвиток такого прибуткового сектору економіки. При вирішенні цих проблем Дніпропетровська область зможе конкурувати не лише з іншими регіонами України, а навіть вийти на міжнародний рівень.

У третьому розділі «Можливості та перспективи розвитку туристичної діяльності в Дніпропетровському регіоні» запропоновано шляхи вдосконалення туристичного бізнесу на основі використання історико-культурного потенціалу регіону, розроблено авторський туристичний продукт «Українці- нація героїв». З метою розвитку туристичної галузі головним управлінням зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності розроблено регіональну програму розвитку туристичної діяльності, якою передбачено формування внутрішнього ринку туристичних послуг на Дніпропетровщині. Також політика туристичного регіону в сфері туристичної діяльності спрямована на проведення маркетингових досліджень, рекламно- інформаційної діяльності, організації й проведення міжнародних туристських виставок, конференцій, семінарів, організацію міжнародного співробітництва, формування базового пакета інвестиційних проектів в області розвитку туристської інфраструктури й ін. Перспективи розвитку рекреаційного комплексу в Дніпровському регіоні полягають у залученні додаткових інвестицій в оновлення інфраструктури, що працює на потреби рекреаційного комплексу; інтенсивному розвитку туризму та індустрії відпочинку і оздоровлення в цілому; збільшенні питомої ваги рекреаційної сфери у зростанні національного доходу країни. Стратегічна мета розвитку туризму в Дніпровському регіоні полягає у створенні продукту, конкурентоспроможного на світовому ринку, здатного максимально задовольнити туристські потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально – економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико – культурної спадщини. Таким чином, Дніпровський регіон має всі об'єктивні передумови для входження в число країн з високим рівнем розвитку туризму.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку України, першочергова роль належить питанню формування національної самосвідомості та історичної пам'яті українського народу. Сьогодні, як ніколи раніше, важливо забезпечити справжній культ духовності, об'єктивності власної історії, знань, піднесення суспільного престижу та авторитету інтелекту, освіченості. У час, коли загострились глобальні проблеми людства, а нове, прийдешнє тисячоліття ставить нам питання, не бачені раніше; коли Україна переживає грандіозну трансформацію, - в цей час необхідна інноваційна парадигма й виховання свідомості громадян.

У першому розділі роботи проаналізовані теоретико-методичні основи історико-культурного потенціалу регіону. На основі вивчення різних застосовуваних підходів ми прийшли до висновку, що поняття «туристський потенціал» більш широке в порівнянні з поняттям «туристський ресурс» і включає в себе останнє. На нашу думку під туристичним потенціалом регіону, на відміну від інших, слід розуміти сукупність економічних, унікальних природно-ресурсних, культурно-історичних, соціальних, релігійних особливих елементів регіону (області) країни, які носять природний характер або виникли в результаті діяльності людини (штучно), можуть сприяти розвитку туристичної галузі, тобто виробництво, наука, природокористування, культура, освіта, спорт, торгівля, охорона здоров'я тощо, а також політична, соціальна та економічна ситуація, які можуть вплинути на туристичну діяльність. При такому підході стає надзвичайно важкою або навіть неможливою оцінка туристського потенціалу будь-яким об'єктивним методом. Свідчення цього – відсутність у світовій науковій практиці загальноприйнятого наукового методу оцінки туристського потенціалу території, з іншого боку, є великі досягнення за оцінками окремих компонентів. Історико-культурний потенціал висловлює можливості для розвитку туризму, закладені історико-культурними цінностями, що знаходяться в регіоні. Таким чином, можна стверджувати, що кожен регіон на основі аналізу туристичних ресурсів формує туристичний потенціал, релевантний можливостям суб'єктів туристичної діяльності використовувати туристичні ресурси регіонів. Туристичний потенціал сприяє підвищенню привабливості території для туристів, а туристичні регіони стають більш перспективними.

Таким чином, можна констатувати, що для формування туристичного потенціалу країни його складові частини (туристичні ресурси, туристичні продукти та туристичні послуги) вимагають особливої уваги з боку суб'єктів формування туристичного потенціалу та суб'єктів туристичних послуг. Доведено, що формування туристичного потенціалу залежить від чинників, у яких він створюється та реалізується.

У другому розділі надано аналіз сучасного стану та тенденціям розвитку туризму в Дніпропетровському регіоні. Багата, щедра та гостинна земля – воістину “золотий” регіон України. Величезна культурна спадщина, талановитість сучасних митців привертають до нього увагу всього світу. Тому Дніпровський регіон є особливо принадним для іноземних кіл, як ділових, так і культурних.

Історико-культурні ресурси є важливою складовою туристсько- рекреаційного потенціалу. Пам'ятки історії і культури відіграють особливу роль в розвитку туристичної діяльності, являючи собою наочне свідчення таланту українського народу, його тисячолітньої історії. Крім того, історико - культурні ресурси являють собою важливе джерело поповнення державного та регіонального бюджетів. Таким чином, Дніпропетровський регіон має значні природні, історичні та культурні ресурси, а також сприятливу для розвитку туризму розгалужену транспортну мережу, але в області відзначається ряд проблем, які гальмують розвиток такого прибуткового сектору економіки. При вирішенні цих проблем Дніпропетровська область зможе конкурувати не лише з іншими регіонами України, а навіть вийти на міжнародний рівень.

У третьому розділі наведені можливості та перспективи розвитку туристичної діяльності в Дніпропетровському регіоні та запропоновано авторський туристичний продукт для внутрішнього та зовнішнього туристичних ринків. З метою розвитку туристичної галузі головним управлінням зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності розроблено регіональну програму розвитку туристичної діяльності, якою передбачено формування внутрішнього ринку туристичних послуг на Дніпропетровщині. Ці заходи потребують залучення інвестицій. У Дніпровському регіоні існує багато перспективних напрямків розвитку в'їзного туризму, головне, щоб знайшлися ті, хто змогли б втілити ці ідеї в життя, тому що, на жаль, не у всіх регіонах розроблений механізм реалізації заходів щодо створення центрів і зон туризму, туристських трас із розвинутою системою прийому й обслуговування туристів; сучасних інформаційних систем, пов'язаних зі світовими туристськими інформаційними системами; рекламної підтримки; законодавчого й організаційного забезпечення розвитку туристської галузі. Стратегічна мета розвитку туризму в Дніпровському регіоні полягає у створенні продукту, конкурентоспроможного на світовому ринку, здатного максимально задовольнити туристські потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально – економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико – культурної спадщини. Запропоновано авторський тур «Українці- нація героїв», зроблено калькуляцію туру, який може реалізовуватися як на внутрішньому туристичному ринку так і для закордонних туристів.

Таким чином, Дніпровський регіон має всі об'єктивні передумови для входження в число територій з високим рівнем розвитку туризму.

АНОТАЦІЯ

Яницька Е. С. «Особливості використання історико-культурного потенціалу регіону як фактору розвитку туризму (на прикладі Дніпропетровського регіону)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «242 Туризм»

за освітньою програмою – «Туризм».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022 .

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Метою дослідження є аналіз, вивчення та висвітлення особливостей використання історико-культурного потенціалу регіону як фактору розвитку туризму (на прикладі Дніпропетровського регіону).

Об'єкт дослідження: туристичний бізнес Дніпропетровського регіону.

Предмет дослідження: складові історико-культурного потенціалу регіону як фактори розвитку туризму дніпровського регіону.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи історико-культурного потенціалу регіону» роботи проаналізовано теоретико-методичні основи історико-культурного потенціалу регіону. У другому розділі «Сучасний стан та тенденції розвитку туризму в Дніпропетровському регіоні» визначено сучасний стан та тенденції розвитку туризму в Дніпропетровській області, надано характеристику тенденціям розвитку культурно-пізнавального туризму у Дніпропетровському регіоні. У третьому розділі «Можливості та перспективи розвитку туристичної діяльності в Дніпропетровському регіоні» запропоновано шляхи вдосконалення туристичного бізнесу на основі використання історико-культурного потенціалу регіону.

Ключові слова: туристичний потенціал, історико-культурний потенціал, туризм, культурно-пізнавальний туризм, рекреаційний ресурс.

ANNOTATION

Yanytska E. «Features of the use of historical and cultural potential of the region as a factor in tourism development (on the example of Dnipropetrovsk region) »

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty «242 Tourism» for the educational program – «Tourism ».

Odessa National Economics University. – Odessa, 2022.

Qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used, and appendices.

The aim of the study is to analyze study and highlight the features of the use of historical and cultural potential of the region as a factor in tourism development (on the example of Dnipropetrovsk region).

Object of research: tourist business of Dnipropetrovsk region.

Subject of research: components of the historical and cultural potential of the region as factors in the development of tourism in the Dnieper region.

The first section «Theoretical and methodological foundations of the historical and cultural potential of the region» analyzes the theoretical and methodological foundations of the historical and cultural potential of the region. The second section «Current state and trends in tourism in Dnipropetrovsk region» identifies the current state and trends in tourism in Dnipropetrovsk region, describes the trends in cultural and cognitive tourism in Dnipropetrovsk region. The third section «Opportunities and prospects for the development of tourism in the Dnipropetrovsk region» offers ways to improve the tourism business based on the use of historical and cultural potential of the region.

Keywords: tourist potential, historical and cultural potential, tourism, cultural and cognitive tourism, recreational resource.